

BYPLAN NYT 3

9. årgang Juni 2011

TEMA | BEVÆGELSE I HVERDAGENS BYRUM

**Infrastruktur og landskabsforståelse savnes!
Debat om Fingerplan 2012
Side 6-9**

**Hverdagsbyrum med spræl i.
Inspiration fra 9 danske kommuner
Side 12-13**

**Når fondene er med til at sætte dagsordenen
Side 16-17**

AUGUST

KALENDER

Nyt liv i historiske huse

18. august, Aalborg, www.bygningskultur2015.dk

Bedre byrum, hvordan?

23. august, København/Malmø, www.byplanlab.dk

Byens vand 2011

23. august, Skanderborg + 21.-22. september, Malmø + 27. oktober, Skanderborg, www.byplanlab.dk

SAVE metoden som grundlag for planlægning

25. august, Roskilde, www.bygningskultur2015.dk

SEPTEMBER

Fra Jakriborg til Sluseholmen

1. september, København og Jakriborg, www.byplanlab.dk

Landzoneadministration

1. september, Vejle, www.ddl.org

Mediation

1.-2. september, København, www.cok.dk

Nordisk kongres – Roadtrip 2011

2.-4. september, København til Ribe, www.landskabsarkitekter.dk

Lokalplankvalitet og bykvalitet

5.-7. september i Slagelse, www.byplanlab.dk

Byplanfaglig praksis

5.-30. September, Aarhus, www.byplanfagligpraksis.aarch.dk

Nordisk master i arkitektonisk kulturarv

Studiestart 10. September 2011, Aarhus, www.nordmak.com

IX European Biennial of Towns and Town Planners

14.-17. september, Genova, www.inu.it

International Master in Energy and Green Architecture

Studiestart 18. september 2011, Aarhus/Beijing, www.mega.aarch.dk

Varmeplanuddannelse for kommunale sagsbehandlere

21.-22. september, Grenå, www.cok.dk

Udpegning, støttemuligheder og krav til bevaringsværdige bygninger

22. september, Raadvad, www.bygningskultur2015.dk

Danske parkdage 2011

28.-30. september, København, www.sl.life.ku.dk

Studietur om kulturarvens betydning for lokal udvikling

29.-30. september, Nordtyskland, www.bygningskultur2015.dk

OKTOBER

Den ny kommuneplan

Oktober, www.byplanlab.dk

Kommuneplan 13, professionel kvalitetsplanlægning

4.-6. oktober, Trekantområdet, www.cok.dk

Landskabet som besøgssted

6. oktober, Jylland/Fyn, www.sl.life.ku.dk

Det 61. danske Byplanmøde

6.-7. oktober, Aalborg

INDHOLD

TEMA | bevægelse i hverdagens byrum

Dette nummer af Byplan Nyt sætter fokus på projektet EN GOD OMVEJ, hvor 9 kommuner får støtte til at realisere mindre anlægsprojekter, som inviterer til bevægelse. Vi ser nærmere på baggrunden for projektet og hvad de to fonde bag det har haft af intentioner og forventninger. Desuden sætter vi fokus på processen internt i kommunerne og det faktum, at det mange gange er projekter med ekstern medfinansiering, som er med til at sætte dagsordenen.

- 5 Leder: Innovativ fundraising
- 10 Omveje, der bevæger
- 11 Vi skal inviteres
- 12 9 udvalgte projekter
- 14 Et helt nyt samarbejde
- 15 Sundhed uden planlæggere
- 16 Et skud vitaminer
- 17 Efter afslaget

ANDET

- 4 Kort nyt
- 6 Debat om Fingerplan 2012
- 8 Ambitioner eftelyses
- 9 Hug en hæl og klip en tå
- 18 Hvor er borgerne?

Foto: Emil Egerod Hubbard

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Ny W. Øhlenschläger

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Fax: 33 14 34 35
Mail: nwo@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Layout
Emil Egerod Hubbard

Forsidefoto
Primus arkitekter og
Streetmovement

Tryk
Handy-Print A/S

Oplag
3200

Annoncer
nwo@byplanlab.dk
Bestilles senest
15. august 2011

ISSN
1602-9038

Signede artikler står for
forfatterens regning,
usignede for den
ansvarshavende
redaktørs regning.

Dette nummer af Byplan
Nyt er sponsoreret af
EN GOD OMVEJ
Realdania & Lokale- og
Anlægsfonden

Byplan Nyt 4-11
udkommer i september
2011 og har temaet
Vinduer til verden

KORT NYT

Skal du til København denne sommer, så er her lidt inspiration til en regnvejrsdag:

Udstilling: Mange vinkler på storbyen

I øjeblikket har Københavns Museum en række udstillinger der, med København som referencepunkt, har fokus på storbyer, deres udvikling og deres mangfoldige kulturer. Blandt andet udstillingerne "Citábulos" som handler om Mexico city og "Under demokratiets vinger", som fortæller historien om velfærdssamfundets sejrsmarch i hovedstaden.

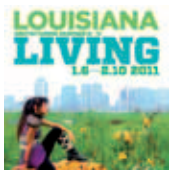
Hold også øje med de kommende udstillinger blandt andet om 'byens skrald'.

Københavns museum, sommer og efterår 2011

Udstilling: LIVING

Sommerens udstilling på Louisiana handler om arkitektur og mennesker i en tid, præget af nye strukturer, nye medier og nye måder at kommunikere og tænke på.

Udstillingen vises på Louisiana fra den 1. juni til den 2. oktober 2011

Udstilling: Hvad gør en by værd at leve i?

Sommerens udstilling i Dansk Arkitektur Center giver indblik i den massive fysiske forandring, København har været igennem de seneste 10 år - fra storskala byudvikling i Ørestad til nye kulturinstitutioner og grønne byrum i de gamle brokvarterer.

Udstillingen vises på DAC fra den 10. juni til den 23. oktober 2011

Fremtidens forstæder

I forbindelse med Realdanias kampagne "Fremtidens forstæder" afholdes seks arkitektkonkurrencer om fremtidens, bæredygtige forstad. Konkurrencerne afholdes af Farum, Albertslund, Glostrup, Nykøbing Falster, Vejle og Aalborg Kommuner. Konkurrencerne skal give svar på nogle af de mange udfordringer, som forstæderne står over for - nu og i fremtiden. Konkurrencerne forventes at blive sat i gang i slutningen af 2011. Følg med på www.realdania.dk

Foto: Realdania.dk

Inspiration til almene boliger

AlmenNet har lanceret et ambitiøst Inspirationskatalog, der viser gode eksempler på fornyelse af eksisterende alment boligbyggeri.

Inspirationskataloget er drevet af brugerne, og det er dem, som anbefaler, indberetter og formidler fremtidssikringsprojekter igennem det. Kataloget vil i de kommende år vokse med nye projekter.

Se mere på www.inspirationskatalog.dk

Foto: Realdania.dk

Yderområdernes potentialer

Over de næste 5 år sætter Realdania fokus på udviklingen i de danske yderområder. Kampagnens vision er at vise nye veje til, hvordan man kan øge livskvaliteten i Danmarks yderområder med udgangspunkt i de stedbundne potentialer.

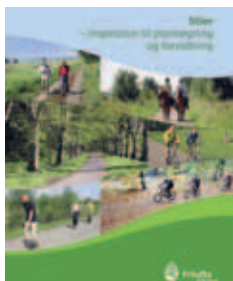
Se mere på www.realdania.dk

Stier – inspiration til planlægning og forvaltning

Stier, der fører ud i det grønne, bliver mere og mere populære blandt danskere, der vil motionere og trække frisk luft i naturen. Derfor har Friluftsrådet udgivet en ny håndbog om at skabe stier. Håndbogen samler en række anbefalinger, gode råd og spørgsmål, der skal overvejes, før man skal i gang.

Bogen er et værktøj til processen med planlægning af stien: Hvor skal stien føre hen, hvem skal kunne bruge den, hvor bred skal den være, hvilken belægning skal den have, og hvad skal man opleve undervejs?

Se mere på www.friluftsradet.dk

Konference: Byen er din

Den 8. september afholder Socialministeriet en konference om brugen af og adgangen til byens rum. Et af emnerne i konferencen er bevægelsesfremmende byrum. Læs mere på www.sm.dk

Foto: www.sm.dk

Bevægelse i alle planer

Projektet "Bevægelse i alle planer" sætter fokus på at fremme motion og bevægelse gennem kommunernes fysiske planlægning. De fire kommuner Brøndby, Hillerød, Kolding og Tønder er udvalgt som eksempelkommuner og får økonomisk støtte og rådgivning til at arbejde målrettet med idræt og bevægelse i byernes planlægning. Målet er, at de kan fungere som inspiration for andre kommuner. Projektet blev igangsat i 2010 og kører resten af 2011. Det er støttet af Naturstyrelsen og Lokale- og Anlægsfonden. Se mere på www.naturstyrelsen.dk

Innovativ fundraising

Fonds- og puljemidler fylder meget i den kommunale hverdag. Det gælder om at holde tungen lige i munden, når ansøgningerne skal handle om kulturarv den ene dag og om sundhed den næste.

Jeg har haft den fornøjelse at følge projektet EN GOD OMVEJ fra sidelinjen. Det er et fondsprojekt igangsat af Lokale- og Anlægsfonden og Realdania. Det handler om sundhed og bevægelse i byens rum. Du kan læse mere om projektet her i bladet. Det ser ud til, at fondsprojektet har været med til at præge kommunernes projekter i en bestemt retning og, at det har frigivet en hel masse energi.

Mange kommuner er ret bevidste om, at de i en presset økonomi skal være parate til at søge fondsmidler, når chancen viser sig. De kommunale planlæggere fremhæver, at det kræver en klar strategi fra politikernes side.

Politikernes rolle bliver at udstikke visionerne - f.eks. for en grøn centerring som i Helsingør, eller for musik og nye medier, som i Musicon i Roskilde.

På den måde kan planlæggerne bedre gribe boldene i luften, når der dukker nye pulje- eller fondsmidler op. Det kræver en særlig planforståelse, hvor der gives rum for det uforudsigelige, og hvor der er plads til modeluner og nye strømninger. Det kræver også, at kommunerne tager ansvar for at sikre helheden i sidste ende.

"Det kræver, at kommunerne tager ansvar for at sikre helheden i sidste ende"

Nogle kommunale planlæggere befinder sig som fisk i vandet, andre giver udtryk for, at det godt kan være anstrengende, at det hele skal være så innovativt. Det er ikke altid, at borgerne ønsker det nye og uafprøvede. F.eks. er der mange borgere, der bare gerne vil have grønne arealer og flere træer i stedet for innovative byrum. Og hvad vejer så tungest, når både inddragelse og innovation er udvælgelseskræfter?

Mange kommuner arbejder seriøst med at indarbejde sundhed og bevægelse i deres planer. Det ser ud til at være mere end et modelune. Med tiden vil det måske blive indarbejdet som en helt naturlig del af kommunernes daglige drift. Indtil da kan vi lære af pilotprojekterne.

Ellen Højgaard Jensen

Det mener Dansk Byplanlaboratorium

Byplanlaboratoriet har drøftet de væsentligste pointer i miljøministerens debatoplæg til Fingerplan 2012 - og dermed det kommende landsplandirektiv for hovedstadsområdet planlægning. I det følgende kan du læse en forkortet udgave af høringsvaret.

Af bestyrelsen, Dansk Byplanlaboratorium

Grønne kiler og fokus på klimatilpasning

Dansk Byplanlaboratorium hilser ministerens budskab om at værne om og udvikle de grønne kiler i Fingerplanen velkommen. De grønne zoner mellem byfingrene i planen er et anerkendt princip, som bidrager væsentligt til Fingerplanens berettigelse. De har over tid været under pres fra lokale udviklingsplaner, og det kræver fokus at bevare dem.

Dansk Byplanlaboratorium finder det meget relevant, at ministeren nu inddrager klimaet og klimatilpasning i denne form for overordnet planlægning. Vi kan ikke imødekomme udfordringerne uden at arbejde på tværs af myndigheder og faggrupper. Det er positivt, at miljøministeren viser øget opmærksom-

hed for behovet for dette samspil om at finde de fælles, holdbare løsninger. Der synes også et klart behov for at arbejde videre med en fælles, tværkommunal strategi for at tilvejebringe et mere udbygget stinet i høj kvalitet.

Byomdannelse og ny byudvikling

Debatoplæggets afsnit om Erhvervsudvikling og lokalisering signalerer klart, at staten ikke ønsker at forhindre erhvervsmæssig vækst i de kommuner, Fingerplanen omhandler. God planlægning kan i den forbindelse give den fornødne investeringssikkerhed og tilsigtede vækst – hvis planlægningen hviler på kendskab til virksomhedernes behov og ønsker for lokalisering. Fingerplan 2012 kunne i den

sammenhæng med fordel indeholde en mere detaljeret erhvervsplanlægning, som samtænker investeringssikkerhed for erhvervslivet med spørgsmålet om gode transportmuligheder og dermed høj mobilitet for de medarbejdere, der skal bemande fremtidens arbejdspladser. Erhvervsudviklingen bør tænkes tæt sammen med de offentlige investeringer i infrastruktur. Sidst, men ikke mindst er det vigtigt, at afsættet bliver et samlet Øresundsperspektiv.

I debatoplægget spørger ministeren, om hovedstadsområdet har et tilstrækkeligt udbud af bosætningsmuligheder. Dansk Byplanlaboratorium finder spørgsmålet meget relevant og savner opdaterede analyser, der kan levere svaret. Fingerplan 2012 kunne med

Revision af Fingerplanen

Miljøministeren udsendte i foråret et debatoplæg om revision af Fingerplanen.

Det var i høring til og med d. 6. juni.

Hvad blev sat til debat?

- Klimatilpasning og kvalitet i de grønne kiler
- Byomdannelse og ny byudvikling
- Erhvervsudvikling og lokalisering

Hvad sker der nu?

Forslag til Fingerplan 2012 med miljøvurdering sendes i offentlig høring ved årsskiftet 2011/2012. Møder med kommuner og regioner januar 2012. Udstedelse af nyt landsplandirektiv i foråret 2012.

Se mere på www.naturstyrelsen.dk

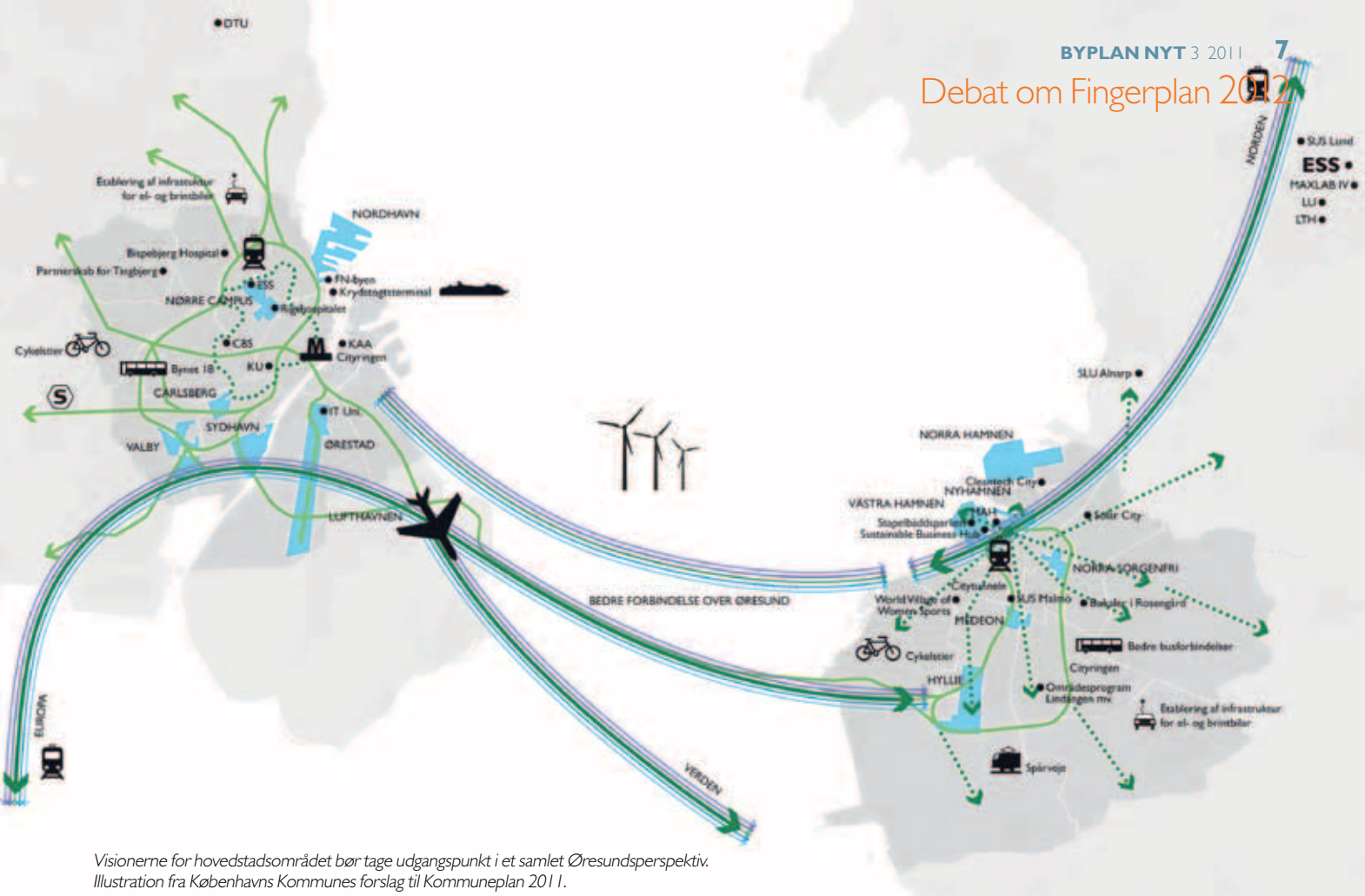

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Debatoplæg

Forslag til Fingerplan 2012
- landsplandirektiv for
hovedstadsområdets planlægning

Høringsfrist til 6. juni 2011

Visionerne for hovedstadsområdet bør tage udgangspunkt i et samlet Øresundsperspektiv. Illustration fra Københavns Kommunes forslag til Kommuneplan 2011.

fordel behandle dette tema og herunder fremskrive boligsituationen og boligbehovet i et 2020-2030 perspektiv.

”Fingerplan 2012 kunne med fordel indeholde en mere detaljeret erhvervsplanlægning, som samtænker investeringsikkerhed for erhvervslivet med spørgsmålet om gode transportmuligheder for de medarbejdere, der skal bemande fremtidens arbejdspladser”

I tillæg til en kvantitativ analyse kunne Fingerplan 2012 inddrage en kvalitativ analyse af variationerne i kommunernes udbud af bosætningsmuligheder. Set ud fra fx et bygeografisk perspektiv kan de enkelte lokal- og bysamfund siges at have forskellige funktioner på boligmarkedet. Planen kunne på dette punkt søge at styrke udviklingen gennem en kobling mellem analyser af henholdsvis boligbehovet, erhvervslivets lokaliseringstendenser og spørgsmålet om mobilitet.

Debatoplægget stiller et relevant spørgsmål om, hvorvidt der er tilstrækkeligt med lokale muligheder for byvækst uden for fingerbyen. Det vurderer Dansk Byplanlaboratorium umiddelbart, at der er. Opgørelsen på debatoplæggets side 9 viser, at udbuddet af ubebyggede arealer, udlagt til byformål, overstiger det efterspurgte areal i perioden fra 2013 til 2035 med en faktor 4. Her kunne man stille det modsatte spørgsmål: Er rummeligheden for stor og giver den risiko for øget sprawl? Erfaringerne fra fx detailhandelsplanlægningen viser netop, at en for stor rummelighed gør det vanskeligt for staten at ændre politik på planområdet. Rummeligheden indebærer en risiko for spredt bosætning uden for kilerne – med reduktion i de grønne arealer til følge, mere bilbaseret trafik og større Co²-udslip.

Samordning af trafikken

Generelt kunne Fingerplan 2012 med fordel udlægge retningslinjer til en samlet bosætnings- og trafikplan for Hovedstaden, Sjælland og Skåne. Her er der behov for en robust planlægning til sikring for de store investeringer, der venter. Nutidens planlægning for hovedstadsområdet må se ud over landegrænser og samordne bosætnings- og trafiktemaet.

Til de store investeringer hører Supersyngesene i Køge og Herlev, og til visioner

på infrastrukturområdet hører Ringbanen, Ringvej 5 og en fast forbindelse mellem Helsingør og Helsingborg. En række kommuner har taget udfordringerne op i regi af det såkaldte Loop City initiativ, men det kunne vinde yderligere ved en øget grad af koordinering, fx med bidrag fra statslig side. Park and ride faciliteter i Fingerplanen er en uplanlagt facilitet, som kunne være et vigtigt svar på dele af trængselsproblematikken. Her kan Fingerplanen samtænkes med Sjællandsprojektet. At opklassificere busbetjente centerområder til stationsnære kan indebære en risiko for at udvande et robust princip om togmæssig stationsnærhed. Alle de vigtige initiativer og visioner kunne med fordel koordineres efter en overordnet plan, som ikke findes – her mangler en Fingerplan 2012!

Du kan finde det fulde høringsvar på www.byplanlab.dk

Debatmøde

Den 11. maj afholdt Dansk Byplanlaboratorium et fyraftensmøde om miljøministerens debatoplæg til Fingerplan 2012. Omkring 50 planlæggere, forskere og rådgivere var samlet for at diskutere oplægget.

På de følgende sider kan du læse de to kommentarer, som indledte debatten.

Brunnsög en ny bydel i den nordøstlige del af Lund. Bydelen er rammen om ESS og Max 4. Udover de to store forskningsanlæg skal bydelen rumme boliger, kontorer og forskningsfaciliteter. Bydelen skal trafikforsynes med en light-rail fra stationen. Illustration: White arkitekter og Lund Kommune.

Ambitioner efterlyses

Af planlægger Mads Rue, Greve Kommune

En sammenligning med 'Debatoplæg Forslag til Fingerplan 2012 – landsplandirektiv for hovedstadsområdets planlægning' og lignende planlægningsdokumenter fra Stockholm, Malmö/Lund og Helsingborg peger på en begrænset ambition med undtagelse af natur og vandområdet. Her gives ingen svar på spørgsmålene om, hvorvidt planlægningen matcher erhvervenes fremtidige behov, og om erhvervsplanlægningen giver investorerne den fornødne sikkerhed. Her er ingen fremadrettede svar eller markedsføring af hovedstadsregionen i forhold til en lokalisering i Skåne eller Stockholm.

”Investeringer i denne størrelsesorden ville i Sverige udløse omfattende fysisk planlægning og markedsføring. Det er synd, at Miljøministeriet vælger et så afdæmpet udgangspunkt”

Planlægningsdokumenterne på regionsniveau i Sverige oser af selvtillid, fremgang og udviklingsmuligheder. Den samme optimisme er

fraværende i debatoplægget Fingerplan 2012. Dette på trods af de historiske set store investeringer, som i årene fremover skal udvikle hovedstadsregionens infrastruktur og hospitaler. Investeringer i denne størrelsesorden ville i Sverige udløse omfattende fysisk planlægning og markedsføring af disse investeringer. Det er synd, at Miljøministeriet vælger et så afdæmpet udgangspunkt for regionens mulige erhvervsudvikling.

Infrastruktur

Transportkorridoren fra Helsingør til Køge er et hedt emne, som er kommet på dagsordenen i den regionale planlægning i Københavnsregionen. Der er meget bil- og togtrafik mellem Sverige og kontinentet, som med fordel kan passere Sjælland, når Femern Bælt forbindelsen er bygget færdig. Det er ikke så underligt, at Helsingborg Kommune og Femern Bælt konsortiet er fortalere for yderligere en tunnel mellem Helsingør og Helsingborg og en hurtig forbindelse ned til Femern Bælt. Helsingborg frygter, at transporten, og dermed udviklingen, kører forbi Helsingborg ned til Malmö og København. Femern Bælt prøver naturligvis at lokke flere kunder til.

De positive erhvervsmæssige konsekvenser af en udbygning af trafikkorridoren nævnes ikke i debatoplægget. For mig er det tydeligt,

at en motorvej og en togbane gennem transportkorridoren ville kunne skabe helt nye erhvervs muligheder i regionen og gavne erhvervsudviklingen. Jeg savner en vurdering af dette i debatoplægget og håber på en mere uddybende beskrivelse af transportkorridoren i det endelige landsplandirektiv for hovedstadsregionen.

Investering i forskning

Den Danske Stat har indgået en aftale om investeringer på 30% af ESS i Lund. European Spallation Source(ESS) er et meget stort forskningsanlæg indenfor molykuler forskning på verdensplan. Forskningsanlægget koster lige så meget som en Øresundsbro og forventes at skabe 15.000 til 25.000 nye job i Øresundsregionen. ESS kommer til at ligge som nabo til MAX 4 - en lidt mindre forskningsreaktor under opførelse. Der er således tale om ekstraordinære forskningsinvesteringer, som kan få store følgevirkninger på tværs af Øresund, bl.a. fordi al data-behandling fra ESS skal foregå i København. Debatoplægget forholder sig desværre ikke til disse udfordringer og muligheder. Jeg håber, at det endelige landsplandirektiv kommer til at indeholde en vurdering af disse investeringer og deres indvirkning på den fysiske planlægning omkring Øresund.

Hug en hæl og klip en tå

Af landskabsarkitekt Jacob Kamp, I: I Landskab, formand for Dansk Landskabsarkitektforening

Så retter vi Fingerplanen til endnu engang. Men er det måske på tide at give den et realitetscheck i stedet? Planlægning – også i Fingerplanens skala – er design, og godt design peger fremad og er med til at forme fremtiden. Man savner i det udsendte debatoplæg visionære bud på fremtidens hovedstadsområde. Hvorledes vi skaber et bæredygtigt metropolområde for det 21. århundrede?

Paradigmeskifte

Fingerplanen fra 1947 var udtryk for en modernistisk tankegang om, at det gode liv kunne designes og passes ind i en masterplan. En kvantitativ planlægning, hvor man boede et sted, arbejdede et andet og brugte sin fritid et tredje sted. I dette industrialismens utopisamfund, der blev bundet sammen af den højhellige infrastruktur, tog man ikke udgangspunkt i det landskabelige grundlag. Enkle spørgsmål som 'hvor løber åerne', og 'hvor skal vi dyrke vores mad' glemte man helt at stille. I tidens sikre fremtidstro drænede vi os frem og lagde god jord ud til industriområder.

”Hvis alle de grønne kiler ligger højt i landskabet og parcelhuskvartererne lavt, kan det ikke nytte noget, at man stædigt fastholder Fingerplanens rigide opdeling”

At vi lod byudviklingen følge infrastrukturen rammer os nu, hvor vi står med andre udfordringer end at skaffe parcelhuse til arbejderklassen og industriområder til støjende kæmpefabrikker.

For virkeligheden er en anden nu og udfordringerne andre i det postmoderne

vidensamfund på vej mod oversvømmelser, energikrise og fedmeepidemier - for at tage de negative elementer. For det er også en virkelighed, hvor det handler om bæredygtighed, fortætning, multifunktionalitet og netværk. Hvor arbejde og fritid flyder sammen, hvor fabrikkerne ikke sviner, og hvor kvalitet kommer før kvantitet. Udfordringen ligger for mig at se i at konkretisere dette paradigmeskifte til et designkoncept, der holder lige så godt, som Fingerplanen gjorde det i modernismen.

Udgangspunkt i landskabet

Jeg er landskabsarkitekt og interesserer mig for det potentiale, de grønne områder rummer. Både i det, der officielt er grønt i Fingerplanen nemlig kilerne - men også de enorme græsørkner i forstæderne. Debatoplægget har fokus på det grønne. Dog for svagt, visionsløst og uden for alvor at gøre op med Fingerplanens ramme.

hvor der skal bygges - eller snarere fortættes - i de kommende år, og hvor der måske skal rives ned for at skabe plads til vandet og det grønne.

Den gode jord

En problemstilling som Fingerplanen slet ikke forholder sig til, men som kunne være med til at skabe en helt ny type by- og landskabsregion, er lokal dyrkning af fødevarer. Jorderne omkring København er nogle af de mest frodige i Danmark. Det er oplagt at udnytte dette i en fremtid, hvor oliepriserne vil stige og æbler fra Argentina og New Zealand bliver for dyre. Alle forstædernes grønne ørkner burde inddrages til dyrkning af fødevarer. For mig at se er der mindst lige så stor værdi i at lufte hunden eller løbe en tur i bugnende grøntsagshaver eller frugtplantager som i de dødssyge grønne anlæg, der fastholdes i nutidens forstæder. Vi skal ikke have urban farming, hvilket er dyrt og

Suburban farming. Hvis man inddrager de tomme grønne områder i forstæderne til lokal dyrkning af fødevarer, kunne man udvikle en helt ny type by- og landskabsregion. Foto: Ny W. Øhlenschläger

Det er oplagt, at de kommende års vandmængder bør afledes til de grønne områder, hvor de kan forøge både den rekreative og biologiske mangfoldighed. Men for at dette skal lykkes, er det altså nødvendigt at se på naturgrundlaget. For hvis alle de grønne kiler ligger højt i landskabet og parcelhuskvartererne lavt, kan det ikke nytte noget, at man stædigt fastholder Fingerplanens rigide opdeling. Man er simpelthen nødt til at se på,

besværligt, men derimod suburban farming, som er lige til at gå til. Hvor er visionerne for dette?

Vi må dog kræve at disse nye anlæg til vand og fødevarer får en æstetisk, landskabsarkitektonisk bearbejdning, således at der sker en kvalitetsmæssig, landskabelig værditilførsel – at det ikke bliver ingeniørmæssige løsninger, men smukke, multifunktionelle landskaber.

Omveje, der bevæger

Ni kreative eksempler på fysiske rammer, der inviterer os til at være aktive, er lige nu ved at blive realiseret rundt om i landet. De er resultatet af satsningen EN GOD OMVEJ, som Realdania og Lokale- og Anlægsfonden står bag.

Af journalist Jonna Toft, Periskop

Leg og bevægelse skal være en naturlig del af vores hverdag. En lille omvej, der får pulsen til at dunke hurtigere, får os i godt humør og holder overvægt og sygdom på afstand. Disse små omveje bliver der flere af, efter at Realdania og Lokale- og Anlægsfonden (LOA) er gået sammen om udviklingsprojektet EN GOD OMVEJ. Formålet er at skabe eksempler på, hvordan de fysiske rammer kan invitere til bevægelse lige dér, hvor folk færdes, uden at det koster en formue. Satsningen har fået stor kommunal opmærksomhed: 59 kommuner har sendt hele 78 ideer til projekter ind. Heraf er der nu udviklet og udvalgt ni, som bliver ført ud i livet. "Vi har fået mange kreative forslag. F.eks. vil Solrød Kommune udvikle en strækning af støjvolden ved Køge Bugt-motorvejen til

en aktivitetsrute med klatreforløb og lege- og træningsmuligheder. Andre projekter inviterer til bevægelse ved togstationen eller på en parkeringsplads. Der er udvist stor opfindsomhed," siger Marianne Kofoed, projektleder fra Realdania.

Konkrete eksempler

Konceptet i EN GOD OMVEJ er inspireret af et par publikationer fra Sund By Netværket om fysisk aktivitet og aktiv livsstil i byer. Her var et af hovedbudskaberne, at der mangler konkrete indsatser, der gør det nemmere at leve et aktivt liv.

"Vi har i Realdania fokus på, hvordan det byggede miljø kan gøre os sundere, så det var naturligt for os at gribe den bold og skabe et projekt, der bidrager med konkrete eksempler og handling," siger Marianne Kofoed.

LOA har i flere år arbejdet med at udvikle nye og udfordrende rammer for fysisk aktivitet, blandt andet i det offentlige rum. Så et samarbejde var oplagt.

Vægt på kommunalt samarbejde

Realdania og LOA har stillet fire krav til de ideer, som kommunerne sendte ind. De skulle:

- Være nyskabende og eksperimenterende
- Have lav anlægsøkonomi
- Arbejde med mest mulig brugerinddragelse
- Bæres af et samarbejde mellem flere forvaltninger i kommunen.

"Projekterne skal inspirere til nytænkning om, hvordan de fysiske rammer i vores nærmiljø kan invitere til leg og bevægelse i det fri. Lav anlægsøkonomi øger chancen for, at andre kommuner vil prøve det samme," forklarer Per Schulze, planchef i LOA. Han fortsætter: "Vi oplever, at man får det bedste resultat og det bredeste ejerskab til et nyt projekt, hvis forvaltningerne arbejder sammen. Sundhed og bevægelse er en opgave, som går på tværs, og den løftes bedst, hvis

der er mange fagligheder om det. Forvaltningerne har forskellige kompetencer, som alle er med til at gøre projektet bedre for brugerne."

Marianne Kofoed supplerer: "Det er dejligt at se, at kommunerne har taget udfordringen op og skabt samarbejde om projekterne på tværs af deres forvaltninger."

Håbet er, at EN GOD OMVEJ sætter skub i det lokale samarbejde mellem forvaltningerne, ikke bare i de ni udvalgte kommuner, men hos alle 59, der har indsendt forslag.

Inddrager brugerne

De to projektledere glæder sig over, at flere kommuner har eksperimenteret med brugerinddragelsen. På en græsmark mellem to boligområder i Sønderborg holdt man f.eks. en aktivitets-lørdag med masser af forskellige slags idræt, spil og leg. I et hjørne sad projektets arkitekter og snakkede med folk om, hvad de kunne ønske sig på græsmarken. Dagen efter var der Future City Games, hvor 14 engagerede beboere konkurrerede om den bedste ide. De to forslag, som blev resultatet af workshoppen, er indarbejdet i det endelige projekt.

Flere end planlagt

Fra 78 ideer til 9 konkrete projekter – det er en skrap udvælgelse. Derfor fandt man i første omgang frem til 15 idéoplæg, som hver fik 100.000 kr. til ekstern rådgivning og projektudvikling.

"Det har været spændende at se, hvordan kommunerne har sammensat rådgiverteams på tværs af fagområder og med forskellige faglige kompetencer. Vi forventer, at de forskellige fagligheder bidrager til, at vi får skabt anderledes og innovative projekter," siger Per Schulze.

Samlet set er de to projektledere godt tilfredse med forløbet, og især med den store respons fra kommunerne og de mange interessante ideer. På et tidspunkt valgte de faktisk at lægge økonomien i satsningen om, så de kunne give tilskud til 9 projekter i stedet for de planlagte 6-8.

EN GOD OMVEJ

Realdania og Lokale- og Anlægsfondens udviklingsprojekt sætter fokus på, hvordan de fysiske rammer kan skabe et sundt og aktivt hverdagsliv for borgerne. KL har været sparringspartner.

Budget: 22,4 mio. kr, hvoraf Lokale- og Anlægsfonden bidrager med 5 mio. kr. til anlæg.

59 kommuner har budt ind med 78 ideer til projekter. 15 projekter blev udvalgt til videre bearbejdning og de fik hver 100.000 kr. til ekstern rådgivning. De deltog desuden i en 24-timers workshop i juni 2010.

9 projekter er nu udvalgt til gennemførelse. De får op til 75 % af udgifterne (dog maks. 2 mio. kr.) i tilskud og hovedparten bliver realiseret i 2011.

De 9 projekter har en samlet anlægsøkonomi på godt 20 mio. kr, hvoraf EN GOD OMVEJ bidrager med lidt over 14 mio. kr.

Cyklen er en af nøglerne til at få folk til at bevæge sig. Og det skal være let at cykle. Her er det Frederiksberg Kommune, som har omlagt en del af "Den grønne sti" i forbindelse med en byggeplads. Foto: Emil Egerod Hubbard.

Vi skal inviteres

Hvis dem, der trænger mest til det, skal bevæge sig mere, skal vi indrette os, så omgivelserne inviterer til aktivitet, påpeger overlæge Bente Klarlund Pedersen.

Af journalist Jonna Toft, Periskop

De sunde bliver sundere, og de usunde bliver sygere. Sådan er sundhedssituationen i Danmark - kort fortalt.

"Vi står midt i en voldsom polarisering af sundheden. En tredjedel af befolkningen er meget fysisk aktive, en tredjedel ved godt, hvad de burde gøre, og en tredjedel navigerer helt uden om fysisk aktivitet og har slet ikke dårlig samvittighed. De dør før tid på grund af inaktivitet, og de har flere år med sygdom end andre," siger overlæge dr. med. Bente Klarlund Pedersen fra Rigshospitalet. "Hvis vi skal aktivere den tungeste gruppe, skal de strukturelle forhold skabe bevægelse. Der må gerne være 500 meters gang fra p-pladsen til indgangen på vores job. Kontoret skal indrettes, så vi rejser os. I større bygninger kan trapperne gøres til det centrale rum, hvor vi mødes. I dag er de ofte gemt væk," siger hun.

"Lidt mere aktivitet hver dag kan være afgørende for, om du tager de 1-2 kg på om året, som mange døjer med. Det er 5-10 kg på fem år."

Cykling er centralt

Hvis fysisk aktivitet skal forebygge sygdom og forlænge livet, skal vi både røre os meget i hverdagen og have pulsen op et par gange om ugen.

"Cykling er centralt, fordi det får pulsen op hos dem, der ikke vil dyrke en mere formaliseret form for træning. Voksne har 30 % nedsat risiko for at dø for tidligt, hvis de cykler på arbejde. Børn, der cykler til skole, har bedre kondition og en markant bedre sundhedsprofil end andre børn. Så cykling kan virkelig flytte noget," siger Bente Klarlund Pedersen.

"Hvis vi skal aktivere den tungeste gruppe, skal de strukturelle forhold skabe bevægelse. Der må gerne være 500 meters gang fra p-pladsen til indgangen på vores job"

Bente Klarlund Pedersen, overlæge dr. med., Rigshospitalet.

De fleste cykler, fordi det er bekvemt. Vil man have flere til at springe i sadlen, skal de strukturelle forhold altså gøre livet lettere for cyklister: Isolerede cykelstier, slidsker til toget og gode cykel-p-pladser.

Udnyt det bolignære

Det er en god idé at tænke bevægelse ind på de fællesområder, der ligger lige omkring boligerne. Nærhed er meget vigtigt for, om folk bruger et grønt område. Små grupper af træer, løbestier, der forbinder flere grønne områder, boldbaner, petanquebaner, klatremuligheder, grill-områder m.v. kan lokke folk i alle aldre udenfor. Og dér bevæger vi os mere end indenfor.

"Bevægelse handler også om kultur. Mange familier og arbejdspladser har socialisering omkring et kaffebord med kage. Det er svært at melde sig ud af, fordi vi gerne vil deltage i det sociale," siger Bente Klarlund Pedersen.

"Omgivelserne skal invitere til, at folk går udenfor. Hvis vi indretter os med tanke på bevægelse, så får vi også mere bevægelse."

De tungeste bor langt ude

Der er en større koncentration af svært overvægtige i udkantsskærene end i resten af Danmark. Det viser tal fra den nationale sundhedsprofil baseret på oplysninger fra næsten 170.000 danskere.

Kalundborg Kommune har rekorden med over 19 % svært overvægtige. I Københavnsområdet og Århus er der færrest.

9 udvalgte projekter

◀ PulsPark i Ringkøbing, Ringkøbing-Skjern Kommune

På et nedslidt område ved Vesterhavs-Hallen og Ringkøbing Svømmehal etableres en PulsPark med terrænformationer til bevægelse, en pulssti og en række zoner til hhv. leg, træning og bevægelse.

▶ Odsherreds gode omvej, Odsherred Kommune

I parken ved Nykøbing Sjællands gamle sygehus etableres syv elementer til bevægelse, udført som stiliseret natur: Styrkestativ, pulstrappe, pulssti, klatreskov, balancespind, plæne og springpytter.

◀ Den digitale legeplads, Roskilde Kommune

På Rabalderstræde i Roskildes nye bydel Musicon etableres en række digitale installationer, der inviterer til bevægelse. Blandt andet en dansesampler og en gyngestation til ti personer.

▶ Opfordring til udfordring, Kolding Kommune

Hvor åen og jernbanen krydser hinanden etableres tre små pladser, som kobles sammen med stier: Én ved åen til vandaktiviteter, én med "skæv" boldbane-opstregning og én til udendørs fitness og stille aktiviteter.

▲ Byens Arena, Gladsaxe Kommune

På et p-areal ved Høje Gladsaxe etableres en række runde "cirkus-arenaer" til bl.a. hop og sving fra søjle til søjle, jonglering, spil og leg. Desuden overdækkede arenaer, trægrupper mv.

▼ Mellem bakkedrag og dalstrøg, Sønderborg Kommune

På en skrånende græsmark mellem to almene boligområder bearbejdes terrænet til bakker og dalstrøg. Blandt andet en gryde med bevægelsesredskaber og en sti, der binder elementerne sammen.

▼ Sidesporet ved Nørre Aaby Station, Middelfart Kommune

Et asfalteret areal ved Nr.Aaby station, med rampeanlæg og tunnel tilføres klatremuligheder, et hamsterhjul, en svævedal, og en bulet boldbane til det lokale spil "Nørreaabold".

▼ Dronningens Bastion, Fredericia Kommune

På voldanlægget anlægges tre forbundne aktivitetszoner: Én til vandaktiviteter, én til klatring og én til spil, leg og ophold. Desuden bliver her bl.a. pulsstiger og storm-stiger.

Vil du vide mere?

På www.engodomvej.dk kan du læse en mere uddybende beskrivelse af de 9 projekter. Du kan også se de mange andre projekter, som kommunerne har indsendt og downloade oplægsholderens indlæg fra den 24-timers workshop, som blev holdt i juni 2010.

Et helt nyt samarbejde

Planlæggerne tror, at de er gode til det tværfaglige samarbejde. Men den foreløbige evaluering af EN GOD OMVEJ tyder på, at medarbejderne inden for kultur- og sundhedsområdet har langt mere erfaring i det.

Af journalist Bjørn Thomsen

Selvfølgelig er der udfordringer, når planlæggere og sundhedsfolk skal arbejde sammen om bevægelse og sundhed, som de har skullet i projekt EN GOD OMVEJ. Spørgsmålet er, om der opstår helt nye synergier, eller om de kulturelle forskelle i kommunernes forvaltninger er alt for store?

Dette spørgsmål og mange andre har Charlotte Pawlowski fra Syddansk Universitets Institut for Idræt og Biomekanik stillet de ansatte i 3 af de medvirkende kommuner. Svarene er ikke analyseret færdig, men de første indtryk viser, at der er mange veje til det samme mål. Alligevel er der også en del fællestræk.

I alle tre kommuner har man lært meget af processen. Et sted udtalte de ligefrem, at de så det som et svendestykke i godt tværgående samarbejde.

Nyt for planlæggerne

Generelt havde planlæggerne ikke meget erfaring i at arbejde sammen med andre forvaltninger. Folkene i Kultur- og Sundhedsafdelingerne havde derimod alle sammen tidligere gjort det. Ofte meget tæt, fordi de havde mange fælles snitflader til bl.a. foreninger. Men i de tekniske afdelinger, som ofte er store i sig selv, handlede det mest om at samarbejde internt. Og bare det var stort, forklarer Charlotte Pawlowski.

"Man kan selvfølgelig undre sig over, hvordan man i de tekniske afdelinger kan undgå at arbejde sammen med de andre forvaltninger, men planlæggerne udtaler, at det blandt andet er, fordi de ikke ledelsesmæssigt er blevet opfordret til det. Det, at arbejde tæt sammen med Sundhed og Kultur, var nyt for planlæggerne i alle tre kommuner."

Udgangspunktet

Et andet fællestræk for de tre kommuner er incitamentet til overhovedet at deltage. Kommunerne er presset økonomisk, så selvom man har haft fokus på sundhed og bevægelse i forvejen, og nogle kommuner

har haft skrivebordsprojekter liggende, så er det største incitament helt klart den eksterne finansiering.

I to kommuner er projekterne startet i planafdelingen. I den tredje, er det medarbejdere fra sundhedsområdet, som har sat gang i processen. Der har det været en vigtig drivkraft, at kommunen har en dårlig sundhedsprofil. Det vil sige, at der er nogle borgere med rigtig dårligt helbred. "Det er interessant, fordi det tyder på, at det har haft betydning for hele processen," siger Charlotte Pawlowski.

Inddragelse vs. innovation

I den kommune, hvor projektet er forankret i sundhedsforvaltningen, har man også gjort mest ud af borgerinddragelsen. Måske er det netop, fordi sundhedsperspektivet er udgangspunktet. I hvert fald har de været meget grundigt ude at spørge dem, der skulle røre sig. Charlotte Pawlowski forklarer, at det faktisk medførte, at kommunen stod i lidt af et dilemma med projektet, som skulle ligge i en park.

"Problemet var, at folk sagde, at de ville have, at parken blev bevaret som en traditionel, grøn park. Så det har krævet stor dygtighed at få borgernes ønsker med og samtidigt være innovative og nytænkende som også var et krav fra fondene," siger Charlotte Pawlowski.

Organisering

I den ene kommune nedsatte man en stor projektgruppe på 8 personer til at udvikle projektet. Alle har været involveret gennem hele forløbet, og man har trukket på hele kommunen i arbejdet. Det har været vigtigt for dem, at gruppen var bred, og det har også spillet ind, at der er en meget dygtig intern projektleder, som har styret processen og alt det praktiske.

I den anden kommune har det kun været to personer fra planafdelingen og en fra kultur, som har siddet med gennem hele proces-

sen. Når de havde behov for det, har de så trukket på folk fra sundhed, miljø eller på eksterne konsulenter. For dem har det været vigtigt, at der ikke var "for mange kokke". I den sidste kommune har de valgt en helt tredje vej. Her har to studerende fungeret som tovholdere for projektet, mens kommunens egne folk var sparringspartnere for dem. Det positive ved den fremgangsmåde var, at der kom rigtigt mange nye idéer frem, som kommunens folk aldrig selv havde fundet på.

Dommen falder om et år

Af de tre adspurgte kommuner skiller den ene sig ud fordi den har lagt flere ressourcer i processen end de andre. Spørgsmålet er, om kommunen af den grund vil opnå et bedre resultat end de andre kommuner? "Det er rimeligt at gætte på, at processen dér har været præget af, at projektet passede godt med de prioriteringer, som kommunen i forvejen havde på sundhedsområdet. Det var ikke noget, man gjorde bare fordi, der pludselig var nogle penge til det. Men det bliver interessant om et år, når vi ser på, om projektet så også har flere og mere tilfredse brugere, end de øvrige projekter," siger Charlotte Pawlowski.

Syddansk Universitet evaluerer EN GOD OMVEJ

Et forskningsprojekt på Syddansk Universitet følger projekt EN GOD OMVEJ fra start til slut og evaluerer både proces og resultater. Som første skridt i evalueringen har videnskabelig assistent Charlotte Pawlowski fra Institut for Idræt og Biomekanik foretaget interviews med tre kommuner og spurgt ind til deres interne proces.

De tre kommuner er valgt, fordi de er meget forskellige, hvad angår blandt andet størrelse, geografisk placering og organisationsstruktur. Årsagen er, at alle disse ting kan tænkes at indvirke på processen.

Sundhed uden planlæggere

I Sønderborg er projekt EN GOD OMVEJ udtænkt og forankret i Sundhedsafdelingen — og de har ikke engang en planlægger med i arbejdsgruppen.

Af journalist Bjørn Thomsen

”Lige i forhold til EN GOD OMVEJ har planafdelingen slet ikke spillet en rolle, for vi fandt et areal, som allerede var udlagt til rekreativt område i lokalplanen, og det var ikke nødvendigt at ændre på planerne,” siger Brian Christensen, fra Sundhedsfremme og forebyggelse i Sønderborg Kommune. Han er også projektleder for udviklingen af ”Rambla Sønderborg” som er en aktivitetspromenade langs kysten, og her sidder to planlæggere med i projektgruppen. Men også det projekt er forankret i Sundhedsafdelingen, og før det startede op, har der ikke rigtigt været et samarbejde med planafdelingen.

Prioriteret – på papiret

”Jeg ved ikke, hvorfor det forholder sig sådan, men samarbejdet er først for alvor ved at komme op at stå nu. Det går bedre

og bedre. Men det har været en svær start,” siger Brian Christensen og forklarer, at både tværfagligt samarbejde og sundhedsområdet som sådan er prioriteret - på papiret i hvert fald.

”Sundhedsudvalget har gennem noget tid haft fokus på byens rum som arena for sundhedsfremme. F.eks. er der i flere år afsat en million kroner til renovering og opførelse af nye legepladser. Og i forbindelse med kommunesammenlægningen blev det sådan, at der skulle foretages en sundhedsmæssig konsekvensvurdering af alle byrådsbeslutninger. Men i praksis bliver det ikke taget særlig højtideligt,” siger Brian Christensen, der ikke kan forestille sig, at noget lignende kunne ske for f.eks. miljøområdet.

Han mener dog ikke, at det er hovedårsagen til, at samarbejdet på tværs har været svært at løbe i gang.

Et spørgsmål om ressourcer

”Det handler jo også om ressourcer. Og er man presset i sine arbejdsopgaver, og er man vant til selv at træffe beslutningerne, så vælger man nok oftere den løsning, frem for at skulle holde møder med nogen i en helt anden forvaltning, som man aldrig rigtigt har mødt,” siger Brian Christensen.

Han mener, at det er vigtigt at få de rigtige kompetencer med i projekterne og derfor var han også meget glad for, at Planafdelingen for godt et år siden uopfordret inviterede ham med til et møde om ”Sund by” - for planlæggere.

”Jo mere vi kommer til at kende hinanden, jo lettere er det. Det betyder uendeligt meget. Så ringer man lige. Men det er stadig præget af, at vi i dag kender hinanden for lidt og er for presset til at gøre arbejdet så godt, som vi egentlig ønsker at gøre det.”

Sønderborg Kommune er ikke en af de kommuner, som er blevet interviewet i forbindelse med Syddansk Universitets foreløbige evaluering af processen.

Et skud vitaminer

Kommunerne er meget bevidste om, at det kræver eksterne midler, hvis de skal realisere deres projekter. Det vidner det store antal ansøgere til EN GOD OMVEJ om.

Af kommunikationsrådgiver Niels Helberg, COWI

Mange kommuner har oplevet konkurrenceforløbet i forbindelse med EN GOD OMVEJ som positivt. Meget tyder på, at kommunerne allerede har tilpasset sig en virkelighed, hvor det kræver fondsmidler at realisere mange anlægsprojekter.

Adskillige kommuner havde ideer eller projekter liggende, som på grund af konkurrencen blev vakt til live og "pudset af", fordi der viste sig muligheder for medfinansiering. De blev tilpasset konkurrencens fokus på bevægelse, sundhed og innovation og på den måde har Realdania og Lokale- og Anlægsfonden været med til at sætte dagsordenen.

Lige til højrebenet

Et af de projektforslag, der får støtte til realiseringen, er fra Gladsaxe Kommune.

"Et stærkt ønske om flere træer i området lå ifølge fondene ikke inden for konkurrencens rammer og er derfor ude af projektet"

Vicedirektør Maj Green, Høje Gladsaxe Kommune

Her fortæller vicedirektør Maj Green, at konkurrencen kom på et meget belejligt tidspunkt. Høje Gladsaxe Bebyggelsen har fået udarbejdet en helhedsplan med støtte fra Landsbyggefonden, og der har siddet en gruppe i kommunen, som har lavet et idékatalog til understøttelse af helhedsplanen. Kataloget peger bl.a. på forarealet, der ligger som en asfalteret foran bebyggelsen. "Konkurrencen lå lige til højrebenet," fortæller Maj Green. "Vi havde arealet og ideer til at udnytte det, så vi satte straks et arbejde i gang for

at lave et projekt med udgangspunkt i sundhed og bevægelse."

Et synligt eksempel

Gladsaxe Kommune havde i forvejen politikker og mål for at integrere forebyggelse og sundhed i planlægningen og de havde et etableret samarbejde mellem forvaltningerne omkring kommuneplanarbejde og sundhed. "Der er ingen tvivl om, at konkurrencen og det projekt, der kom ud af den, har styrket dette samarbejde. Og der er et fælles ejerskab til at tænke i aktiviteter på pladsen, når den står færdig," siger Maj Green.

Projektet Byens Arena bliver gennemført hen over sommeren 2011 og bliver indviet i september. Det færdige resultat vil være et meget synligt eksempel på, hvordan målene om bevægelse og sundhed kan realiseres i planlægningen.

Svært at imødekomme beboerønsker

Samarbejdet med fondene har ifølge Maj Green generelt været godt. "Der har dog været en vis uenighed om detaljer i planen," siger Maj Green. "Det har betydet, at ikke alle ønsker fra beboerne har kunnet imødekommes. Et stærkt ønske om flere træer i området og en sansehaver lå ifølge fondene ikke inden for konkurrencens rammer og er derfor ude af projektet. Det grønne må vi så arbejde videre med i en anden fase."

Villavejen og det urbane

Gribskov Kommune var blandt de 15, der blev udvalgt i første runde, men ikke gik videre og opnåede støtte. Projektet Lærkevej handler om omdannelse af en villavej. Projektet adskiller sig fra de mere urbane projekter i de større byer ved at omfatte et område med relativt få beboere, og det har været en udfordring. Konsulent Marie Louise Widding fortæller, at kommunen har arbejdet med en overordnet strategi for en Grøn

Centrering i Helsingør by. "Vi sendte tre forslag ind i til konkurrencen og kom videre med Lærkevejprojektet. Det betød, at vi kunne arbejde videre med projektet sammen med en rådgiver.

"Vi har nu et projekt i skuffen, som vi forhåbentlig engang kan få eksterne ressourcer til at realisere på en anden måde"

Konsulent Marie Louise Widding, Gribskov Kommune

Selv om vi ikke var blandt de udvalgte i sidste ende, har vi haft en god proces med beboerne, og vi har nu et projekt i skuffen, som vi forhåbentlig engang kan få eksterne ressourcer til at realisere på en anden måde."

Brug for et skud vitaminer

Peter Kjærsgaard Pedersen, som er kontorchef i Kommunernes Landsforening, har siddet i bedømmelsesudvalget sammen med repræsentanter fra Lokale- og Anlægsfonden og Realdania. Han er glad for den tofasede model, som især er kendt fra arkitektverdenen. "Ideen om at udvælge et større antal projekter, som får penge til at bearbejde og konkretisere deres projekter ved hjælp af rådgivere, er virkelig god. Det blev muligt at komme i dialog med et mindre antal forslag, og projekterne i anden runde var langt mere gennemarbejdede. Kombinationen af nytænkning og realisme har været helt rigtig." Han kan sagtens forestille sig at afprøve modellen i forhold til andre aktuelle temaer i kommunerne. For eksempel, hvis man skal gå nye veje i handicapvenligt byggeri eller udvikle fremtidens ældrebyggeri. "Her kunne vi godt bruge et skud vitaminer," slutter han.

Efter afslaget

Hvad sker, der, når en kommune er med i 2. runde i en konkurrence, men bliver sorteret fra? Byplanlaboratoriet har ringet til projektlederne i de 6 frasorterede kommuner for at høre, hvad der sker efter afslaget. Se svarene her:

Er projektet udviklet til lejligheden?	4 kommuner har tilpasset allerede eksisterende udviklingsprojekter, så de er blevet mere orienteret mod konkurrencen. 2 kommuner har udviklet projekterne specielt til lejligheden.
Er den kommunale bevilling fastholdt?	2 kommuner har fastholdt den kommunale medfinansiering. 2 kommuner er usikre på om bevillingen kan fastholdes. 2 kommuner har trukket bevillingen tilbage, da den var knyttet til fondsansøgningen.
Er der arbejdet videre med projektet efter afslaget?	4 kommuner arbejder videre med projekterne på den ene eller anden måde. Projekterne er i nogen tilfælde blevet skåret fysisk til, så de dækker et mindre geografisk område. I andre tilfælde er de mere innovative dele blevet skåret væk og en enkelt kommune nævner at man må gå på kompromis med de arkitektoniske kvaliteter. 2 kommuner arbejder ikke videre med projekterne.
Er det tværgående samarbejde styrket?	2 kommuner melder, at de er vant til at arbejde tværfagligt og at det ikke er på den front, at de har lært noget nyt. 4 kommuner har indgået i nye samarbejder, der har kvalificeret arbejdet. Her fremhæves især samarbejdet mellem planafdeling og sundhedsforvaltning. 2 af disse kommuner har fortsat det tætte samarbejde efter afslaget. I det ene tilfælde i projektsammenhæng – i det andet tilfælde præger det hele arbejdsformen – bl.a. omkring planstrategien.
Hvad er fordelene ved konkurrencemodellen?	Konkurrencen har været afgørende for 4 ud af 6 projekter. Det har i visse tilfælde betydet, at fysiske og infrastrukturelle projekter har fået en sundhedsvinkel. I andre tilfælde har det betydet, at klassiske projekter har fået et mere innovativt og eksperimenterende præg. Alle mener, at det har været en fordel at være med i udskillelsesprocessen. Især fordi de var med i 2. runde og fik 100.000 kr. til at udvikle projekterne for. Alle 6 kommuner er glade for at have fået gode skitseprojekter ud af processen.
Hvad er ulemperne ved konkurrencemodellen?	3 kommuner mener, at der er for meget vægt på smarte, urbane projekter. Det kan være svært at indpasse kravene om nytænkning og innovation, hvis borgernes ønsker går i en anden retning. Andre nævner, at de stramme deadlines har forceret borgerinddragelsen og at tidsplanen ikke har levnet meget plads til de politiske processer. Kravet om borgerinddragelse har desuden skabt uindfrie forventninger.

Gribskov var en af de kommuner, som ikke gik videre i 2. runde. Projektet omhandler en helt almindelig villavej. Illustration: Gribskov Kommune og NIRAS Planlægning

Hvor er borgerne?

I samarbejdet mellem kommuner og boligorganisationer skal man huske borgerne og gøre plads til bottom-up strategierne. Kommentar til Byplan Nyt 2-11 om Udsatte boligområder.

Af stud.scient.soc, Line Valdorff Madsen

Sidste nummer af Byplan Nyt bragte et tema om udsatte boligområder i Danmark. Det handlede især om brobygning mellem kommuner og boligforeninger. Som studerende, der netop har været på en felttur til en af Danmarks 'ghettoer', kan man undres over, hvor hverdagspraksissen – beboernes praksis – er blevet af i temanummeret? På turen, og i vores møde med ildsjælene i Gellerupparken, så vi i høj grad eksempler på beboeres initiativ og engagement, når det fx kommer til udnyttelsen af de fælles udearealer. Vi mener, at det er interessant at se på bottom-up strategier, og hvordan de kan indtænkes i de store forkromede helhedsplaner.

Afstressende havearbejde

Med fokus på de grønne områders funktion i boligområdet så vi på beboerdrevne aktiviteter i relation til fællesarealerne i Gellerup – de eksisterende nyttehaver og et nyt sansehavekoncept.

Det interessante i denne sammenhæng er beboernes praksisser og strategier i forhold til udnyttelsen af deres grønne områder. Nyttehaverne er smukt anlagt mellem Gellerupparkens boligblokke, i cirkler med et fælles område i midten. De har ligget der i ca. 40 år og bestyres af en beboerforening. Haverne fungerer som en reel aktivitet for beboerne – der bliver dyrket grønsager og urter på livet løs, og haverne har i høj grad en nytteværdi for brugerne. De bruges også socialt til familietræf, ligesom der er mulighed for en snak over hækken og udveksling af havetips. Snakken over hækken udfordres dog til dels af sprogbarrieren blandt de mange forskellige etniciteter. Hovedformålet for havernes brugere kan siges at være både det nyttige og afstressende element i havedyrkingen i højere grad end det sociale. Ifølge forkvinden for afdelingsbestyrelsen har Gellerupparken en høj andel af beboere med posttraumatisk stress,

og mange af havebrugerne er faktisk i denne beboergruppe.

Sansehav på dagsordenen

Det er med udgangspunkt i dette, at en gruppe beboere, ildsjæle og semi-professionelle i øjeblikket arbejder på et sansehaveprojekt i boligområdet. Ideen om en sansehav blev bragt på bordet af afdelingsbestyrelsen i forbindelse med borgerinddragelsesprocessen omkring helhedsplanen. Gennem vedholdende arbejde fra beboerne har sansehaven nu også fået en plads i helhedsplanen. Sansehaveprojektet er et godt eksempel på en bottom-up praksis, hvor beboerne formår at bygge et socialt og bæredygtigt projekt op og sætte det på den politiske dagsorden. Det interessante ved projektet er, at det også tænkes som et beskæftigelsesprojekt og som en funktion, der kan åbne boligområdet op mod resten af Århus – på en anden måde end ved at rive ejendomme ned. Tanken er, at man i samarbejde med det lokale jobcenter kan aktivere nogle af de beboere, som er sværest at få ind i almindelige aktiveringsforløb – idet man kan kombinere sansehavens afstressende funktion med, at nogle af de stressramte beboere kan være med til at drive haven. Sansehaven tænkes som et sted, som også andre end de lokale beboere vil besøge og opleve som en oase. Derfor kan det umiddelbart synes som et oplagt beboerdrevet projekt at støtte for Århus Kommune. Endvidere er både nyttehaverne og sansehaveprojektet et godt eksempel på den værdi, der kan ligge i beboeres engagement og frivillige arbejde – som i højere grad må inddrages i debatten og tages seriøst i det tværsektorielle arbejde med helhedsplaner.

Nyttehaverne i Gellerupparken har eksisteret i 40 år. Foto: Steen Larsen

ÆLDRE INDTAGER BYENS RUM

"Lokale- og Anlægsfonden og Realdanias projekt 'En god omvej' har undersøgt ældres ønsker til by- og uderum. Denne viser bl.a. at belysning, faciliteter undervejs, tilgængelighed og synlighed giver en følelse af trykthed og invitation til aktivitet og bevægelse"

Jens Troelsen, leder af forskningsgruppen Rum og Bevægelse på Syddansk Universitet.

BYEN FOR HELE LIVET

I 2050 vil hver fjerde dansker være over 65 år, men allerede i dag udgør de ældre 20 % af befolkningen i byerne. Derfor vil der i de kommende år ligge en væsentlig udfordring i at udvikle byrum, der inkluderer de ældre borgere og inviterer til ophold, aktivitet og bevægelse.

Det er baggrunden for, at Dansk Arkitektur Center netop har gennemført kampagnen "Byen for hele livet" i samarbejde med fem danske kommuner. Her fik kommunerne mulighed for at sætte fokus på nogle af de mange nye byrum og muligheder for aktivitet, der er skabt inden for de seneste år – og samtidig indkredse de ældres behov og ønsker.

STOR FORSKEL PÅ DE ÆLDRE

Den ældre befolkning i dag kan ikke defineres som én gruppe. 65+ bruges ofte som en samlebetegnelse for 'de ældre',

men beskæftiger man sig med 80+ og/eller 75+ kan der være stor helbredsmæssig forskel og dermed forskellige behov.

"Oftentimes oplever vi at de raske og rørigere 60+ere rigtigt gerne vil deltage i debat og borgerinddragelse, men den målgruppe som i forvejen ikke bruger byen så meget pga. førlighedsproblemer eller andet bliver overset, selvom det måske er for dem, der kan gøres den største indsats", erkender arkitekt Fay Kirsten Mitchell Nielsen, planlægger i Faaborg/Midtfyn Kommune.

VEJEN TIL SUNDE BYER

De kommuner som deltog i kampagnen "Byen for hele livet" har som mange andre danske kommuner i dag en sundhedspolitik, der blandt andet handler om at forebygge mod sygdom. Et aktivt udeliv i for eksempel byrum og -parker har meget at tilbyde i den henseende,

fordi det giver oplevelser, socialt samvær og motion, - og her kan bydesign spille en væsentlig rolle.

Kommunernes fokus på de ældre er dels motiveret af, at fremme og understøtte en sund og aktiv livsstil så langt op i årene som muligt. En anden væsentlig drivkraft er, at en stor del af de ældre i dag både har rigeligt med tid og penge, og derfor er en attraktiv gruppe for forretningslivet og bylivet generelt.

På baeredygtigebyer.dk kan du læse meget mere om sunde byrum, og hvad der skal til for at få ældre til at bruge byen aktivt.

FÅ KAMPAGNEN TIL DIN BY

DAC tilbyder lokale versioner af "Byen for hele livet" til kommuner som har behov for at sætte fokus på sundhed og ældre i byrummet. Kontakt Danielle Jørgensen på tlf.: 25 88 27 21.

Kort om Kampagnen "Byen for hele livet"

Kampagnen "Byen for hele livet" foregik i fem danske byer. Gennem installationer og lokale aktiviteter kunne borgerne opleve deres by med nye øjne og kommunerne fik indkredset, hvad der afholder de ældre fra at bruge byens rum.

De lokale aktiviteter blev skabt i kommunerne på tværs af forvaltninger inden for sundhed, kultur/fritid og planlægning i samarbejde med lokale kulturinstitutioner, idrætsforeninger og Ældresagen samt lokale ældrecentre. Kampagnen er støttet af TrykFonden og Realdania.

Albertslund Kommune

HORSSENS KOMMUNE

Halsnæs Kommune

AALBORG KOMMUNE

FAABORG-MIDTFYN KOMMUNE

 Dansk Kyst 2011
Konference
Kolding, 21. og 22. september

**Vi gentager succesen
- vil du med?**

De danske kyster...

... rummer mange værdier og interesser, som kræver forståelse og koordinering, hvis kysternes fremtid skal gå op i en helhed.

Helhedsbetragtningen...

... af kysterne er derfor central for løsningen af fremtidens udfordringer, og der er behov for en debat om begrebets indhold og forståelse:

- *Hvordan får man gennemført en visionær kommunal helhedsplanlægning?*
- *Hvorfor er det vigtigt at tænke i helheder for kysterne i en lang tidshorison?*
- *Hvordan rådgives og kommunikeres der om kystbeskyttelse?*

Dansk Kystkonference 21. og 22. september 2011 ...

... bliver to spændende dage med faglige oplæg og diskussioner om udvikling og planlægning af de danske kyster. Fristen for tilmelding er den 10. august 2011.

Konferencen arrangeres i samarbejde med Kolding Kommune, Kommunernes Landsforening (KL) og Dancore.

Se konferencens program og yderligere information på www.kyst.dk.

Kystdirektoratet er statens kyst- og havneenhed i Danmark. Kystdirektoratet varetager bl.a. myndighedsopgaver indenfor kystbeskyttelse, havne og statens højhedsret over søterritoriet, rådgivning af transportministeren, samt projektering, analyser, anlæg og drift indenfor kystbeskyttelses- og havneområdet.

**Det 61. danske Byplanmøde
6.-7. oktober 2011 i Aalborg
Vinduer til verden**

Har du husket at tilmelde dig på www.byplanlab.dk ?

Foto: Søren Schaumborg Jensen

dansk byplan
laboratorium

Efterårets kurser:

Bedre Byrum, hvordan?

Kursus; 23. august

Byens vand

Kursus; 23. august + 21.-22. september + 27. oktober

Fra Jakriborg til Sluseholmen

Ministudietur; 1. september

Lokalplankvalitet og bykvalitet

Kursus; 5.-7. september

Den ny Kommuneplan

Seminar; Oktober

Vinduer til verden

Det 61. Byplanmøde

6.-7. oktober

Bevarende lokalplaner

Kursus; 25. oktober

Danske byers udfordringer

Kursus; 24. november + 1. december + 8. december

**Omdannelse af almene
boligområder**

Kursus; november

VVM for begyndere

Kursus; november

Planloven i praksis

Kursus; december